

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

*з офіційного сайту
Вікна*

*професор з наукової роботи
проф. Сиваків А.О.*

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету
Випуск 4

Рівне – 2004

3. Приходько В.О. "Ніжна революція" в Чехословаччині та формування нової внутрішньої і зовнішньої політики країни / Національний ін-т стратегічних досліджень України. Закарпатський філіал; Закарпатський регіональний центр соціально-економічних і гуманітарних досліджень НАН України. – Ужгород: Госпрозрахунковий редакційно-видавничий відділ комітету інформації, 1999. – 96 с.
4. Юрійчук Ю. Події 1989 року в Чехословаччині: причини та рушійні сили // Науковий вісник Чернівецького університету. Вип. 73-74. Історія. – Чернівці: Рута, 2000. – С. 190-199.
5. Bredley J. Czechoslovakia's Velvet Revolution: A Political Analysis. – New York: Columbia University Press, 1992. – 140 p.
6. Iniciativa kulturnich pracovníků // Lidove noviny. – 1989. – № 2. – unor.
7. Kosatik P. "Člověk má dělat to, na co má sílu". Život Olgy Havlove. – Praha: Mlada fronta, 1997. – 317 s.
8. Křivožatky 20. Století. Světlo na bílá místa v nejnovějších dějinách / V. Mencl, M. Hajek, M. Otahal, E. Kadlecova. – Praha: Naše vojsko, 1990. – 399 s.
9. Marušiak J. Nezávisle iniciativy na Slovensku v rokoch normalizácie // November 1989 na Slovensku. Suvislosti, predpoklady a dôsledky. Štúdie a uvahy / Editori J. Pešek, Š. Szomolanyi. – Bratislava: Nadacia M. Šimečku, 1999. – S. 54-75.
10. Občanská petice "Několik vět" (1989, 29. června, Praha) // Hlasy občanské společnosti 1987-1989. Vyběr z textů a dokumentů / K vyd. připravili J. Suk, M. Janišova, V. Prečan. – Praha: Českoslov. dokumentační středisko – Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1999. – S. – 79-80.
11. Otahal M. Oposice, moc, společnost 1969-1989. Příspěvek k dějinám "normalizace" / Ústav pro soudobé dějiny AV ČR. – Praha: Maxdorf, 1994. – 123 s.
12. Otahal M. Podíl tvůrčí inteligence na padu komunismu. Kruh nezávisle inteligence. – Brno: Doplněk, 1999. – 164 s.
13. Petice "Podněty katolíků k řešení situace věřících občanů v ČSSR", sepsána katolickým laikem A. Navratilem (1987, 29. listopadu, Kroměříž) // Hlasy občanské společnosti 1987-1989. Vyběr z textů a dokumentů / K vyd. pripravili J. Suk, M. Janišova, V. Prečan. – Praha: Českoslov. dokumentační středisko – Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1999. – S. 20-22.
14. Prečan V. Demokratická revoluce ve vnitřím sovětském imperiu // Prečan V. V kradenem čase. Vyběr ze studií, článků a uvah z let 1973-1993; Uspořádal M. Drapala / Ústav pro soudobé dějiny AV ČR. – Brno: Doplněk, 1994. – S. 156-163.
15. Prečan V. Spolupráce demokratických sil v dnešní Východní Střední Evropě // Prečan V. V kradenem čase. Vyběr ze studií, článků a uvah z let 1973-1993; Uspořádal M. Drapala / Ústav pro soudobé dějiny AV ČR. – Brno: Doplněk, 1994. – S. 164-172.
16. Šimulčík J. Čas svitania: Svičková manifestácia – 25. marec 1988. – Prešov: Vydaval'svo M. Vaška, 1998. – 275 s.
17. Šimulčík J. Katolícka cirkev a nezna revolucia 1989. – Prešov: Vydaval'svo M. Vaška, 1999. – 90 s.
18. Tůma O. Zitra zase tady!: protirežimní demonstrace v předlistopadové praze jako politicky a socialni fenomen / Ústav pro soudobé dějiny AV ČR. – Praha: Maxdorf, 1994. – 84 s.
19. Vladislav J., Prečan V. Horky leden 1989 v Československu. – Praha: Novinař, 1990. – 164 s.
20. Wheton B., Kavan Z. The Velvet Revolution: Czechoslovakia 1988-1991. – Boulder: Westview Press, 1992. – 255 p.

УДК 94(470+571):342, 1999-2000

Т.А.Христюк

ПАРЛАМЕНТСЬКО-ПРЕЗИДЕНТСЬКІ ВИБОРИ 1999 – 2000 РР. У РОСІЇ

Актуальність проблеми. Політичне життя в сучасному суспільстві не мислиться без партій, які надають йому динаміки, оскільки вони є ареною змагання політичних курсів та ідей. Важливими засадами демократичного суспільства є боротьба політичних партій і свобода виборів. Перемога тієї чи іншої партії на виборах створює можливість використання державних посад для утвердження її лінії у вирішенні економічних, соціальних і політичних питань. Успішне проведення виборів і визнання суспільством їх результатів є важливою ознакою здатності суспільства розв'язувати актуальні для нього проблеми мирними політичними засобами. Тому проблему взаємовідносин різних політичних партій, їх боротьби за утримання першості в політичному житті країни можна віднести до однієї з найактуальніших у науковому та практичному планах.

Історіографія дослідження. Проблема діяльності політичних партій в Росії, їх участь у виборчих кампаніях досить активно вивчалась у 1990-ті роки. Найбільш цікавими є дослідження У. Батлера "Становление многопартийности в России как фактор, воздействующий на отношения с западными государствами", О. Бобрової "Факторы успеха на президентских выборах 1996 года", В. Гельмана "Коммунисты в структурах власти: анализ деятельности", А. Запеклого "Политические объединения перед парламентскими выборами в России", Д. Казновського "Проблемы многопартийности в современной России" та інші. Однак, в останніх дослідженнях з цієї проблеми

мало уваги звертається на наступні питання: участь у виборах представників опозиції, форми взаємодії між різними політичними партіями, їх реальні можливості впливати на перебіг основних подій суспільно-політичного життя країни.

Метою даного дослідження є здійснення системного аналізу виборчого процесу в Росії 1999

– 2000 рр. Для досягнення поставленої мети будемо вирішувати наступні завдання:

- вивчити становище основних політичних сил Росії на передодні виборчих кампаній;
- розкрити ставлення влади до політичних партій;
- з'ясувати форми взаємодії між різними політичними партіями;
- проаналізувати наслідки результатів парламентських та президентських виборів для подальшого розвитку країни.

Виборча кампанія до Державної Думи 1999р. розпочалась на фоні зіткнень влади президента, яка постійно слабшала, та опозиції, вплив якої зростає, під керівництвом Ю. Лужкова. Однак після появи на політичній арені В. Путіна (9 серпня 1999 р.) ситуація стала кардинально змінюватися. Новий прем'єр швидко завоював популярність серед росіян. Саме з ним люди пов'язували надії на вихід із тривалої політичної кризи, на остаточний розрив з епохою Єльцина, на відродження великої країни. У той час як опозиція знову пропонувала проект послаблення функцій федерального Центру, посилення ролі парламенту, регіонів, в суспільстві сформувався запит на сильну державу. В. Путін був єдиним політиком, який зміг адекватно відреагувати на цей запит.

Б. Єльцин оголосив, що саме в особі В. Путіна бачить свого наступника. Парламентська меншість пов'язувала з новим призначенням певну користь для себе. Так, "Наш дім – Росія" виразила готовність підтримати Путіна в якості прем'єра, розраховуючи отримати статус пропрезидентської та проурядової партії, а також місце в кабінеті нового прем'єра. Схожі плани були і в ЛДПР, яка сподівалась на додаткове фінансування або гарантії лояльного ставлення з боку влади під час виборів 1999 р. [7, с.90]. Друга причина лояльності законодавчої влади до Путіна полягала в тому, що Дума не могла сподіватись на повторення сценарію подій серпня-вересня 1998р., тобто представлення Єльциним при повторному голосуванні кандидатури, яка б влаштовувала депутатів. Будь-який супротив Думі Путіну дозволив би президенту розпустити законодавчий орган за декілька місяців до парламентських виборів, в результаті чого опозиція б втратила опорну базу для передвиборної кампанії. Швидка згода Державної Думи на затвердження В. Путіна новим прем'єр-міністром була прийнятною для президента та опозиції закінченням урядової кризи, оскільки дозволяла без лишніх несподіванок включитись у виборчу кампанію та завершити формування уряду.

Додатковим фактором міцності позицій президента став вдалий підбір кадрів у керівництві силових структур, які за наказом Єльцина готові були здійснити будь-які акції задля забезпечення безпеки правлячого режиму. Тому опозиція поспішила ще раз заявити про свою підтримку Путіну. Так, Г. Селезньов і Г. Явлінський зафіксували відсутність у них претензій особисто до нового прем'єра, а Г. Зюганов заявив, що головною вимогою лівих до Путіна буде забезпечення нормальних умов для думських виборів.

Очолити виконавчу владу, Путін починає активно боротись з чеченськими бойовиками, направивши російські війська у Дагестан для їх витіснення на територію Чечні. Доказує, що чеченські керівники підтримують зв'язки з міжнародним тероризмом. Такі рішучі дії нового прем'єра знайшли відгук серед громадськості. За даними соціологічних опитувань рейтинг популярності Путіна в першій половині 1999р. складає 70%. Щодо економічного майбутнього Росії, то він виступав за ринкову економіку, був проти націоналізації підприємств. Головними проблемами російської економіки вважав недостатність інвестицій, відтік капіталів за кордон, процвітання бартеру та неплатежів, тобто в цілому його програма мало чим відрізнялась від програм попередників.

Попереду були вибори до Державної Думи. В. Путін у виборчій кампанії мав свої інтереси: хотів створити нову партію влади, яка повинна була замінити вже не таку сильну "Наш дім – Росія" і забезпечити надійну підтримку прем'єру в новій Державній Думі.

У вересні 1999 р. було оголошено про створення на чолі з С. Шойгу нового політичного об'єднання "Єдність", яке активно вступило у передвиборчу боротьбу. Об'єднання було створено за ініціативою "зверху" і складалось з групи регіональних лідерів. "Єдність" вважало себе носієм ідеології, в основі якої лежить ідея відродження "великої Росії". В програму партії входило вирішення найгостріших проблем у країні: організація влади; реформа влади і суспільства; прагнення до співробітництва між лівими та правими. Загалом головним завданням об'єднання була мобілізація ресурсів виконавчої влади для протидії центристському блоку "Вітчизна – вся Росія" на виборах до Думи.

кампанії об'єднання "Вітчизна", яке прагнуло створити владну альтернативу Єльцину. Об'єднавшись у серпні з рухом "Вся Росія", об'єднання стало називатись "Вітчизна – вся Росія". Досить швидко до нього приєдналися й інші політичні партії. Багато в чому завдяки тому, що його членом був колишній прем'єр-міністр Є. Примаков. Саме даному об'єднанню аналітики і пророкували перемогу на виборах. Хоча керівництво ВВР заявляло, що головним завданням програми є ліквідація ізольованості влади, а в платформі руху особливий акцент ставився на ролі виконавчої влади. "Ми за президентську республіку. Ми переконані, що в силу історичних традицій, відсутності досвіду багатопартійності... нам потрібна президентська республіка, в якій всенародно обраний президент здійснював би верховну владу в країні" [1, с.180]. Під час передвиборчої кампанії ВВР старалась уникнути статусу опозиційної фракції, прагнучи стати партією національної згоди.

Однак уже в жовтні "Єдність" змогла не лише наздогнати рейтинг популярності свого головного суперника, але й збільшити свій вплив. Це було пов'язано насамперед з тим, що високою популярністю користувався В. Путін, а "Єдність" сприймалась громадськістю як путінська партія. Крім цього, об'єднання набагато частіше виступало в засобах масової інформації. Загалом, успіх даної партії полягав у бажанні її лідерів реагувати на потреби та тенденції суспільства, тобто займатись популізмом.

Серед інших учасників виборчої кампанії були Комуністична партія, "Наш дім – Росія", Союз правих сил, "Яблоко", Ліберально-демократична партія.

Союз правих сил як виборчий блок був сформований у серпні 1999 р. До нього увійшли "Демократичний вибір Росії", "Нова сила", "Росія молода", "Демократична Росія", "Загальна справа", "Юристи за право та гідне життя людини". Таким чином, можемо сказати, що партія СПС представляла собою об'єднаний демократичний фронт, який складався із декількох схожих рухів. Центральною частиною партійної платформи СПС стало покращення економічної ситуації в країні. Керівництво фронту не бажало залишатись з статусом правої опозиції. Б. Немцов вважав, що "одне з завдань СПС полягає в тому, щоб не бути крайньою опозиційною організацією, яка взагалі ні з чим не згідна, якщо це пропонує влада"[1, с.177].

За даними соціологів, на початку виборів 1999 р. найбільшою та найсильнішою політичною організацією були комуністи. У трійку партій, які гарантовано проходили до Державної Думи, на початку осені були також ВВР та "Яблоко". Балансувала на межі проходження ЛДПР [7, с.147].

У виборчих технологіях 1999 р. головне місце належало дискредитації політичного противника за допомогою дезінформації, наклепів. Одну з ключових ролей під час виборчої кампанії відіграли електронні та друковані ЗМІ. Традиційно високий рівень довіри росіян до повідомлень телебачення та газет, передвиборчий характер їх суспільно-політичних матеріалів – все це вплинуло на остаточні результати голосування. Так, основними напрямками інформаційної політики була дискредитація каналом ОРТ, який входив до медіа імперії Б.Березовського – одного з найбільш послідовних противників ВВР, Ю. Лужкова, Є. Примакова та інших активістів блоку. Одночасно суспільству пропонувались "позитивні образи" російських політиків – В. Путіна та С. Шойгу. Телеканал ТВ-6 активно підтримував Є. Примакова. Газета "Московский комсомолец" здійснювала спроби дискредитації С. Шойгу, Б. Березовського та інших активістів пропрезидентської коаліції. Слід зазначити, що роль зарубіжних ЗМІ у виборчій кампанії 1999 р. була невеликою.

Вибори відбулись 19 грудня. На виборчі дільниці прийшли 61,8% виборців. За партійними списками 5% бар'єр подолали КПРФ – 24,3% (130 місць), "Єдність" – 23,3% (83 місця), ВВР – 13,3% (47 місць), Союз правих сил – 8,5% (32 місця) та "Яблоко" – 5,9% (20 місць), ЛДПР – 5,4% (16 місць) [3, с.1].

Таким чином, на відміну від попередньої нова Дума була проурядовою, не дивлячись на те, що комуністи отримали більше голосів виборців. Якщо після виборів 1995 р. у лівих було 220 депутатських місць і їм не вистачало всього 6 голосів, щоб мати в Думі більшість, то після грудня 1999 р. їх кількість зменшилась до 130, і вони вже не мали можливості визначити політику законодавчого органу влади. КПРФ перестала виконувати функцію необхідної противаги, що забезпечує нормальну роботу парламенту. Крім того спостерігається й ідеологічна криза в партії. Майбутнє КПРФ залежить, зокрема, від здатності її лідерів до модернізації комуністичної програми, оскільки ідеї відновлення СРСР та монополії комуністичної партії знаходять все менше однодумців.

Вибори 1999 р. призвели до істотних змін розстановки сил у Державній Думі, появи нових політичних гравців, кардинального поновлення депутатського корпусу. Однак ми не можемо розглядати їх як "революційні". Старожили – КПРФ, ЛДПР та "Яблоко" – не лише зберегли свою присутність в Думі, але й утримали свої місця в електоральному просторі. Більше того, новенькі –

виборах 1999 р., ліві, навіть випереджаючи правих, а кількість голосів, що отримала значна частина виборців голосувала за центристів. Новою рисою, що відрізняла вибори 1999 р. від попередніх, була активна участь регіональних властей в організації та проведенні загальнофедеральних виборів. Створення губернаторських блоків і об'єднань стало показником консолідації регіональної еліти і пошуків оптимальної формули взаємовідносин з Центром. Вибори до Державної Думи зміцнили позицію В. Путіна, який тепер мав сильну підтримку серед законодавців.

О 12-й годині 31 грудня 1999 р. закінчилась ельцинська доба в правлінні Росією. Він звернувся до росіян з промовою і заявив, що складає з себе президентські повноваження, а також, що він підписав указ, яким обов'язки президента покладаються на прем'єра В. Путіна. До рішення Єльцина в цілому поставились добре і суспільна думка й еліта. Оскільки, президент, який втратив популярність і здатність до управління, нарешті залишив свою посаду. А, по-друге, цю посаду займе фактично переможець парламентських виборів, якого еліти готові були визнати в якості домінуючого актора на політичній арені.

Згідно Конституції, Путін міг бути виконуючим обов'язки президента не більше трьох місяців, а після цього терміну мали відбутись президентські вибори. Викликало дискусії питання строків виборів. Воно розділило політиків на два табори. Одна частина виступала за дострокові вибори, а інша – за проведення виборів у встановлені Конституцією терміни. За вибори в 2000 р. виступали кандидати, які займали найвищі посади в системі влади. Оскільки в результаті проведення дострокових виборів вони могли втратити свої посади. Це були Є. Примаков, Г. Селєзньов. Проти наближення дати виборів були також ті, хто був не підготовлений до них – Г. Явлінський та О. Лебедь. Сюди ж можна віднести політиків, які не встигли визначитись з передвиборною стратегією та союзниками – Г. Зюганов, В. Жириновський, В. Черномірдин. За дострокові вибори виступали ті, кого не влаштувала ситуація "міжвладдя" при домінуванні Є. Примакова, а її затягування могло призвести до падіння шансів на перемогу у президентській кампанії. Це були Ю. Лужков, радикальне крило КПРФ. Врешті-решт вибори президента РФ було назначено на березень 2000р.

Таким чином, після проголошення Єльциним В.Путіна своїм наступником вибори фактично відігравали роль інструменту легітимації вже прийнятого політичного рішення. Шанси Путіна на перемогу на позачергових виборах були незаперечні. Перед іншими потенційними кандидатами постав вибір між участю у виборах без серйозних шансів на перемогу і відмовою від боротьби. Фактично цей вибір був визначений диспозиціями основних учасників виборів до Державної Думи. За результатами виборчих кампаній Г. Зюганов як лідер найбільшої опозиційної партії не міг відмовитись від участі. Змушені були прийняти виклик і невдахи виборів у Думу – Г. Явлінський та В. Жириновський, для яких відмова від боротьби означала б відмову від претензій на лідерство національного масштабу і посилення організаційних проблем очолюваних ними партій. Отже, вони вирішували під час кампанії скоріше "захисне" завдання – не розтратити свій попередній електорат.

Крім Путіна кандидатами в президенти були Г. Зюганов, Г. Явлінський, В. Жириновський, Ю. Скуратов, Е. Памфілова, К. Тітов, С. Говорухін, А. Подберьозкін, У. Джабраїлов. Фаворитом серед них був В. Путін. Гострої боротьби між претендентами не було – переможець виявився вже в першому турі.

26 березня 2000р. відбулись президентські вибори. На виборчі дільниці з'явилося 68,7% виборців. Уже в першому турі Путін зібрав 52,9% голосів, що свідчило про перемогу на виборах. Його головні суперники розмістились таким чином Г. Зюганов – 29,2%, Г. Явлінський – 5,8%, В. Жириновський – 2,7% [5, с.1].

4 квітня 2000р. Г.Зюганов подав скаргу в ЦВК і в московську прокуратуру на основі того, що ніби-то під час голосування мали місце багаточисленні порушення: в Башкирії (за Путіна – 60,34%), Дагестані (76,69%), Інгушетії (85,42%), Мордовії (59,86%), Татарстані (68,74%), а також у Калінінградській (60,16%) і Саратовській (58,29%) областях результати було сфальсифіковано [8, с.60]. Г. Явлінський заявив, що хоча в деяких регіонах при підрахунку голосів допускались порушення, перемога Путіна не викликає сумнівів. ОБСЄ визнала вибори чесними та вільними (за винятком території Чеченської республіки) [8, с.60].

Загалом, якщо проаналізувати учасників виборчої гонки, то кожний з них керувався власними цілями. Так, лише Г. Зюганов говорив, що впевнений у своїй перемозі і вважав КПРФ єдиною силою, що може протистояти владі [7, с.214]. Інші кандидати навіть не намагались робити вигляд, що переможуть Путіна. Г. Явлінський говорив про необхідність створення демократичної альтернативи Путіну, про недопустимість призначення наступника, але насправді він просто

намагався утримати свої позиції, які послабились після парламентських виборів. Певну інтригу в кампанію привніс В. Жириновський. То його не допускали до виборів, то знову відновлювали в правах. То він агітував за Путіна, то критикував владу. Однак він не показав колишньої сили, а просто відіграв відведену йому роль. Ще більш незрозумілою є мотивація інших учасників. Наприклад, К. Тітов пропонував себе в якості демократичної альтернативи Путіну, при цьому рейтинг його популярності був 1-2%. Е. Памфілова виступала від імені всіх жінок. Вона вважала, що жінки повинні хоча б прийняти участь у кампанії. Режисер С. Говорухін виступав в образі борця за правду та з задоволенням критикував опонентів. Ю. Скуратов закликав розібратися з корупцією у владі. Щодо У. Джабраїлова то він прийняв участь у виборах для самореклами. Однак його присутність була важливою для влади. Той факт, що чеченець претендує на вищу державну посаду в країні, повинен був продемонструвати всьому світові, що російське керівництво нічого проти чеченського народу не має та законослухняні чеченці такі ж громадяни країни, як і всі інші.

В. Третьяков, аналізуючи президентську кампанію 2000р., виділяє такі основні уроки виборів, з якими ми повністю погоджуємося:

- 1) В. Путін переміг тому, що громадяни вбачали в ньому єдиного дієздатного політика країни, які вмів вирішувати найгостріші проблеми;
- 2) переміг тому, що був єдиним з кандидатів, який не асоціювався із суспільством Б. Єльцина;
- 3) переміг тому, що чітко визначив своє стратегічне завдання: створення в Росії та з Росії дієздатної держави, великої країни;
- 4) Г. Зюганов не зовсім переміг – не зовсім програв. Переміг, бо залишився комуністом № 1 в Росії та № 1 серед всіх опонентів Путіна-президента. А програв він тому, що не зумів при наявності сильної електоральної бази реально суперничати з Путіним. Крім того, він не запропонував суспільству, виборцям оновленого російського комунізму, якого ліва частина суспільства вже давно очікувала.

5) Г. Явлінський програв у всіх відношеннях. Він перестав бути політиком № 3 у суспільстві. Він перестав бути головним претендентом на посаду лідера демократичної опозиції [6, с.3].

Висновки. Відставка Єльцина з посади президента 31 січня 1999 р. і призначення В. Путіна виконуючим обов'язки президента ознаменувала кінець єльцинської доби. Дострокові президентські вибори перетворились, по суті, в плебісцит. Путін став президентом вже після першого туру голосування. Результати виборів ознаменували остаточне завершення гострої кризи, в якій перебувала влада з літа 1998 р. по осінь 1999 р. Руйнівні явища спостерігались у різних сферах життя країни. Політична криза проявилась в ізоляції влади та поглиблювалась з кожною зміною уряду. Криза суспільної довіри до влади знайшла вираження в катастрофічному падінні популярності влади та зниження рейтингу діючого глави держави фактично до нуля. Наступила нова доба – доба Путіна.

Джерела та література

1. Батлер У. Становление многопартийности в России как фактор, воздействующий на отношения с западными государствами // Актуальные проблемы Европы. – 2000. – № 2. – С. 154-184.
2. Водолазов Г. Выборы до Государственной Думы: политическая элита против гражданского общества // Политическая мысль. – 1999. – № 3. – С. 45-50.
3. Выборы – 99 // Независимая газета. – 1999. – 26 декабря. – С. 1.
4. Динес В., Клопыжников М., Николаев А. Последние выборы уходящей эпохи // Власть. – 2000. – № 2. – С. 106-113.
5. Портников В. Про выборы в России // День. – 2000. – 28 березня. – С. 1.
6. Третьяков В. Пир победенных // Независимая газета. – 2000. – 28 марта. – С. 3.
7. Федоров В., Цуладзе А. Эпоха Путина. – М.: Эксмо, 2003. – 448 с.
8. Schneider E. Das politische system der Russischen Föderation. Westdeutscher Verlag, 2001, s. 264.

УДК 94(470+571):342, 1999-2004

А.С. Наумов

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В.В.ПУТІНА (СЕРПЕНЬ 1999 – БЕРЕЗЕНЬ 2004 РР.)

У березні 2004 року В.В.Путін був обраний на другий президентський термін. Його переконлива перемога засвідчила, що популярність Президента серед населення не зменшилася, а більшість пересічних осіб схвалює обраний ним курс. Водночас у російській пресі відзначається